

11 augusti upphör förbud mot *kräftfiske* i Östergötlands, Kalmar och Skaraborgs län, i Yngaren, Mäskaren och Skräddartorpsån i sjöar och vattendrag, som äro belägna till någon del inom Värmlands samt i öfrigt inom ett eller flere af Skaraborgs, Örebro eller Älfsborgs län.

15 augusti upphör förbud mot *kräftfiske* i Kopparbergs och Gäfleborgs län; mot *kvassbuksfiske* med not i Saltjön inom Sthlms län (t. o. m. 30 okt); mot *sikfiske* i Indalsälven nedanför Hammarsfors; mot *fastsättning* på Laholmen utanför Västergarn, Gottl. län.

. Valet af Jaktsällskap.

(Införandet försenadt af brist på utrymme).

I många tidskrifter för jakt och jaktvård ser man den uppmaningen att ej skjuta, om ej skottet med största sannolikhet har utsikt att döda. Den verkliga jägaren ställer sig nog också denna regel till efterlefnad, men huru sköter han sina jakter i öfrigt? Jag afser nu närmast valet af sällskap på jakt. Huru många jägare inbjuda icke personer att jaga å marker, om hvilka de ej veta mera, än att de äro något så när ofarliga för sig själva och sällskapet. Om deras jägareegenskaper i öfrigt veta de kanske icke mera, än att de äro ett trefligt sällskap i skogen och kanske mest i hemmet efter jakten. Skjutskickligheten och jägareuppfattning hafva de ej tänkt på. Och dock är det just sådana kvasijägare, som göra den största skadan på det vilda. Skjuta de ett djur till döds, väcker det allmän förvåning, men hvem räknar deras bommar och hvem vet, huru många af dessa som äro rena och huru många som med ett eller annat stänkhagel sårat det vilda. Visst är det svårt mången gång neka en vän eller väns vän att på därom gjord framställning medfölja till skogs på en rekreationstur, men låt vara att jag några gånger stöter mig med personer, som af obetänksamhet göra dylika framställningar; det dröjer nog ej länge, innan jag får vara i fred för dem och mitt jägaresamvete är under alla förhållanden fredadt. Säger jag dessutom mina motiv rent ut för ett dylikt afslag, kan jag alltid påräkna förståelse, och må det vara mig nog, då det gäller omtanken om det vilda, som bereder mig så mycket nöje och trefnad.

Jägareegenskaper förvärfvar man ej genom att några gånger lufta på sig i angenämt sällskap, utan dem får man genom uppfostran och genom sträng uppfostran. Därför: herrar jägare, låten Edra söner redan från barndomen följa Eder till skogs. Då är sinnet mest känsligt och mottagligt för intryck, och låt dem först med knallhatt på ett litet lätt enkelgevär lära sig handtera detta så, att faran för dem själva och sällskapet blifver undanröjd. Låt dem sedan fortfarande med blott knallhatt eller möjligen löst skott få in rutinen att bedöma afstånd och siktning samt

förvärfva sig det för ett säkert skott absolut nödvändiga lugnet. Äro lektionerna rätt gifna och jägareblodet väl nedärdt, slappas ej pojakens intresse och huru stolt är han ej sedan, när vid första skarpa skottet haren döds-skjuten tumlar öfverända eller raphönan orörlig faller till marken. Råkar han skadskjuta vildt, ja, då måste han ovillkorligen söka få reda på det, skulle än marken vara så rik på vildt, att han därigenom går miste om otaliga skott. Men lär honom framför allt, att man är skyldig det vilda att ej blottställa det för långsamma dödsqual genom att utlämna det till kvasijägares oberäknliga skott och lär honom därför att

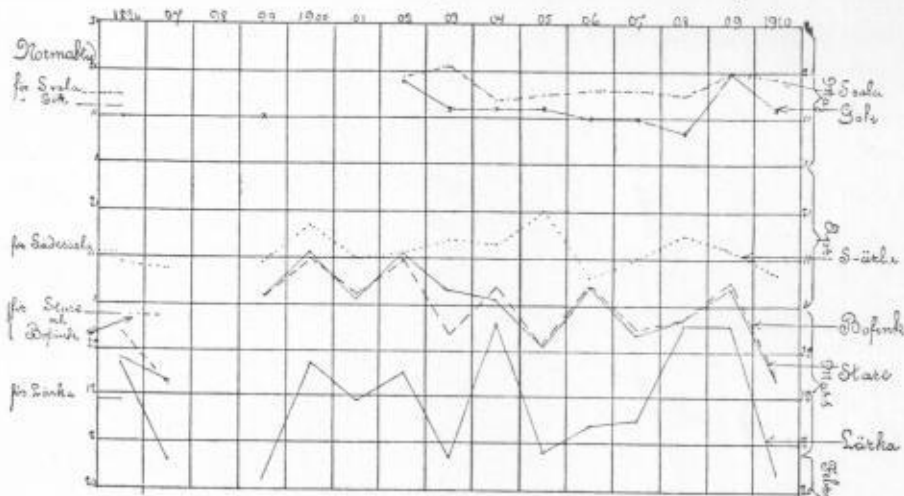
välja jaktsällskap med tanke på det vilda.

M—d i februari 1910.

C. S:s.

De allmänast förekommande sommarfåglarnas ankomsttider till Norden.

Att en del af Nordens fåglar draga till Söderns soligaländer innan den stränga vintern med snö öfver land och skog

En del flyttfåglars ankomsttider i Östra Västmanlands län 1896—1910.

eller is i kär och insjö öfverraskar dem, är ju ej att undra öfver. Det är en naturnödvändighet. Själfbevensdriften leder dem att företaga dessa långa, mödosamma resor öfver hafven, hvarvid dock så mången individ i de flyende skarorna får sätta lifvet till.

Ehuru antagligen instinktmässigt medvetna om dessa flyttningars faror, kunna de dock icke under någon förevändning afstå från dem, ty deras instinkt säger dem lika visst, att ett kvarstannande i Norden vore liktydigt med säker död genom svält och köld.

Något som är vida märkligare och svårare att förklara är dessa fåglars regelbundna återinflyttning årligen till fosterlandet.

Hvilken oemotståndlig kraft är det männe som härvidlag spelar in? Brist

på föda eller värme kan det ej vara, som drifver dem att åter uppsöka Norden.

Är det kärleken till hemmets torfva, till den plats som sett dem födas? Är det kanske det mera tempererade klimatet, den lämpligare födan för den späda afkomman, de djupa skogarna med kär och mader, de otillgängliga fjälltrakterna, där de känna sig tryggare för fienders intrång? Eller är det männe de korta och ljusa nordiska sommarnätterna, som möjliggör ungarnas matande större delen af dygnet, då däremot ekvatorialländernas långa, mörka nätter skulle hindra dem att anskaffa tillräcklig näring för den späda nya generationens uppehälle?

Möjligen medverka alla dessa orsaker, men sistnämnda omständighet — de korta och ljusa nätterna i Norden — vill man i allmänhet anse vara det tyngst vägande skälet för fågelskarornas återinvandring söderifrån.

Såsom bekant återkomma resenärerna på mycket skilda tider såväl hvad beträffar de olika arterna sinsemellan som samma arter under olika år.

Då det städse beredt mig stort nöje att närmare studera fågellifvet i allmän-

het, har jag äfven i fråga om flyttfåglarna noggrant iakttagit ankomsttiderna för dessa samt under en följd af år fört anteckningar häröfver inom området för min vistelseort — östra delen af Västmanlands län — där jag sedan år 1896 varit bosatt.

Dessa mina observationer kunna gifvetvis icke tillmätas något egentligt vetenskapligt värde såsom omfattande endast en mindre trakt, och en ensam iakttagares studier ju heller icke kunna göra anspråk på absolut fullständighet. Icke för ty torde de ha ett visst intresse för en del naturvänner, som måhända gjort liknande iakttagelser på andra orter och sålunda kunna tjäna som jämförelsepunkter i ett och annat afseende.

Då jag dessutom varit i tillfälle att sammanställa mina observationer angä-

ende flyttfåglarna med en del af Meteorologiska Centralanstalten och Västmanlands läns Hushållnings Sällskap publicerade iakttagelser öfver de resp. årens väderleksförhållanden i vissa punkter, kunna de möjligen i någon mån belysa den intressanta frågan om orsaken till de växlande inflyttningarna.

Bifogade tabell åskådliggör närmare några af fågelarternas varierande inflyttningstider under åren 1896—1910.¹

Dessutom meddelas här nedan strödda iakttagelser öfver en del, ej i tabellen intagna fåglar, som inträffa ungefär samtidigt med de öfriga.

Som af tabellen framgår, tar det en tid af flera månader innan Nordens vår- och sommarfåglar hunnit samlas efter vintervistelsen i främmande land. Ordningföljden dememellan är, som synes: lärkan, staren och bofinken, sädesärlan, göken och svalan.

Ser man på kurfvorna, är det påfallande huru de med sina olikheter i detalj dock under en del år följas tämligen åt. Detta gäller i synnerhet om vårens första budbärare lärkan, jämförd med staren och bofinken så till vida, att, då den förra infunnit sig i normal tid eller före och efter den normala tiden, ha äfven de två senare visat ungefär samma tendens med afseende å inflyttningarna.

Dock finnas, som synes, åtskilliga betydande undantag härutinnan såsom åren 1904—08—09, då lärkan var ovanligt sen, men stare och bofink däremot kommo ungefär vid den normala tidpunkten. Året 1908 tycks lärkan t. o. m. ha gjort sällskap med de båda omnämnda arterna, hvilka anlände endast en dag senare än lärkan.

Medeltidpunkten för lärkans ankomst blir sålunda efter tabellen den 11 mars och för stare och bofink den 30 mars.

Hvad sädesärlan beträffar, skulle hennes normala ankomst, enligt samma beräkningar, blifva den 12 april.

Vid en jämförelse mellan hennes kurfva och de två närmast föregående skall man finna, att den stämmer bra med dessas under åren 1899—1900—01, men däremot visar större afvikelser de öfriga åren. Särskildt visar år 1905 en tidsskillnad af i det närmaste en månad och 1908 nästan tre veckor mellan staren och sädesärlans ankomst.

Staren och bofinken synas följa hvarandra åt på resorna, ty med undantag af år 1903 så godt som sammanfaller deras inträffande med blott en till tre dagars skillnad.

Göken visar mycket liten oregelbundenhet i fråga om inflyttningen, och blir medeltidpunkten för denna den 13 maj. Åren 1902 och 1909 var han dock ovanligt sen resp. den 19 och 21 maj.

Svalorna slutligen anlända ungefär samtidigt med eller något senare än

¹ Tyvärr saknas iakttagelser för 1898, då jag ej var i tillfälle göra sådana.

göken och skulle enligt mina observationer normaltiden för dem vara den 16 maj.

Af öfriga komma, som vi veta, gäss och tranor på sin genomresa i medlet af eller t. o. m. i början af mars, stundom äfven under april; dufvan plägar komma mellan den 19—20 mars, taltrasten omkring 7—9 april; sångare och en hel del andra sommarfåglar slutligen under maj månads lopp, stundom äfven förr.

Att de olika arterna i förhållande till hvarandra infinna sig på så betydligt skilda tider under våren är ju beroende på åtskilliga förhållanden.

Lifsmedelsfrågan spelar naturligtvis härvidlag en mycket stor roll och afgör i första hand flyttningens fråga. Så t. ex. komma lärkorna tidigast såsom varande förnöjsammast och anspråklösa i fråga om födoämnenas beskaffenhet; därefter starar och bofinkar, hvilka äro mer beroende på animalisk föda, följer så sädesärlan då insektslifvet blifvit lifligare och slutligen göken och svalan, som invänta, den förra larfvers, den senare de smärre värmebehöfvande insekternas födelse eller rättare sagt, färdigbildande.

I sammanhang härmed torde kanske böra nämnas angående göken, att dennes sena inflyttning kan tänkas ha sin alldeles särskilda orsak. Denne fribytare behöfver nämligen, såsom känt, icke öda tid med inrättande af eget hem, utan kan helt lugnt afvakta tiden tills sångare, ärlor m. fl. ha sina bon i ordning och äggen i redet. Först här-efter börjar gökhonan sin äggläggning och placerar blott ett ägg i hvarje bo hos de utsedda forsterföräldrarna.

Inom parentes sagt — lär en gökhona lägga öfver ett tjugotal ägg. Detta är visserligen icke till fullo bevisadt, men är det sant, hade man en tillfredsställande förklaring öfver gökhonans egendomliga förfarande att icke själf rufva, ty hennes lilla kropp skulle ej kunna skyla ett så stort antal ägg och gifva dem den nödiga värmen för kläckningen (enl. Brehm).

En annan orsak till de olika fågelarternas skilda inflyttningstider torde äfven vara afståndet mellan deras respektive vinterkvarter och blifvande vistelseort för sommarmånaderna. Åtminstone synes ett sådant antagande icke vara omotiveradt i fråga om dufvan, hvilken (enl. Brehm) öfvervintrar i södra England och på Irland och sålunda har lättare att afpassa lämplig tid för sin sommarresa. Det samma är nog stundom förhållandet med en del andra fåglar såsom lärkan, staren och bofinken samt trasten, hvilka alla vissa år icke begifva sig så långt söderut, och kunna ju enstaka par af dessa arter under blida vintrar t. o. m. glömma sig kvar i vårt lands sydligare provinser. Flera exempel på sådan öfvervintring finnas, och bland andra omtalas i »Från Skog och

Sjö», att några starar tillbringat nu gångna vinter så långt upp åt landet som i Hjo.

I vanliga fall draga, som man vet, de flesta af våra flyttfåglar till södra Europa, norra Afrika och än längre söder ut, och under sådana förhållanden uppstå för oss en del spörsmål svåra att förklara.

Huru kunna fåglarna, så långt af lägsna från fosterlandet som de äro, veta att afpassa lämpligaste tiden för sina flyttningar? Är det blott den medfödda instinkten, som ligger i blodet, hvilken låter dem känna att Nordens vår är i antågande och att de därför *måste* anträda sin långa resa just då?

Dessa frågor — och flera dylika — torde knappast kunna nöjaktigt besvaras af vetenskapsmannen och forskaren och ännu mindre således af lekmannen.

Man antager emellertid, att solståndet skulle i det stora hela vara den bestämmande faktorn i fråga om fågelvärldens underbara resor, men fullt bevisad anses denna hypotes dock icke vara.

Att en och samma fågelart det ena året stundom kommer tidigare eller senare än det andra till en och samma ort är naturligtvis i mycket beroende på väderleken. Årets *allmänna* väderlek synes dock ha föga inflytande. Som ett tydligt exempel härpå tjänar det mycket torra året 1900 och det våta 1902, hvilka båda år, ehuru så motsatta, utmärka sig af fåglarnas sena ankomst. Vidare ser man, att samma år lärkan och sädesärlan kommo tidigare än normalt, infunno sig staren och bofinken senare än normalt (t. ex. 1906). År 1905 kommo lärkor, starar och bofinkar före ordinarie tiden, men däremot sädesärlorna en vecka efter den normala.

Men sannolikt synes det emellertid vara att väderlek och temperatur *under pågående flyttningstider* kan påskynda eller försena fåglarnas ankomst, ehuru dock rätt betydande afvikelser förekomma vid en jämförelse mellan resp. månaders medeltemperatur och fåglarnas inträffande de olika åren.

Lärkans ankomst, sedd från väderlekssynpunkt, är i allmänhet beroende på temperaturen i februari och mars. År 1908, då hon kom ovanligt sent, var medeltemperaturen i mars närmare 2° lägre än normal. Då hennes ankomst år 1899 inföll redan så tidigt som den 22 febr., visar denna månads medeltemperatur 2° högre än den normala. Åren 1903 och 1905, som likaledes utmärka sig för mildare medeltemperatur under febr. och mars, omkr. 5° resp. 2½° högre än den normala, visar lärkan likaledes tidigt inträffande.

Undantag finnas dock såsom 1896, då medeltemperaturen var i febr. 3½°, i mars 2½° öfver normala temperaturen och 1904, då mars utmärker sig för normal temperatur, men lärkan trots detta var sen af sig.

Hvad staren och bofinken beträffar, bör år 1902 nämnas såsom betecknande för en sen ankomsttid — ett godt stycke in i april. Samma månads medeltemperatur var då äfven låg, $2\frac{1}{2}^{\circ}$ under det normala. År 1897 då de kommo exceptionellt tidigt — redan i midten af mars — visar denna månads medeltemperatur något öfver det normala. Däremot var denna så godt som normal år 1900, då de dock kommo mycket sent, och fastän temperaturen i mars år 1903 var 6° varmare än normal temperatur kunde detta icke förmå bofinkarna att infinna sig mer än fyra dagar före normalt, under det att stararna t. o. m. dröjde borta fem dagar längre än vanligt.

För de öfriga fåglarna, där ankomsttiden varierar med endast omkring 14 dagar, kan knappast någon bestämd slutsats dragas, isynnerhet som jag ej ägt tillgång till uppgifter angående medeltemperatur för kortare perioder än en månad.

Af det sagda synes framgå, att fåglarnas ankomst, som man ju kan förmoda, står i ett visst förhållande till den under vårmånaderna rådande temperaturen. Åtskilliga undantag finnas dock, alltför talrika för att kunna bero på tillfälligheter, men hvarpå dessa undantag bero är ju svårare att säga. Möjligen kunna de förorsakas af inträffande gynnsam eller ogynnsam väderlek i det land, hvarifrån de flygande skarorna bryta upp eller ock att fåglarna under resan öfverraskats af naturförhållanden, som påskyndat eller försenat ankomsten.

Att de första representanterna för flyttfåglarna visa sig förr i vårt lands sydliga provinser än i det öfriga Sverige, är ju helt naturligt. De af mig iakttagna inflyttningstiderna gälla endast en del af trakten norr om Mälaren, ett stycke från kusten, och utgöras således blott en länk i fågelresornas långa kedja, som vore intressant nog, genom flera länkars inkoppling, få sammanfogad till ett helt.

Ofta uttalas den uppfattningen, att hela årets kommande väderlek skulle kunna förutsägas genom fåglarnas olika ankomst, tidigt eller sent, men sådant måste blifva endast gissningar. Visserligen kan en van iakttagare stundom närmelsevis draga sina slutsatser i detta afseende, men lika ofta som sådana väderleksprofetior gå i fullbordan, lika ofta slå de nog fel.

James M.

I sammanhang härmed kan meddelas följande angående svalans ankomst, hvilket G. H.-T mottagit från dr:r Jägerskiöld: »Med anledning af en notis i G. H.-T att svalan då — den 13 — skulle anländt till Göteborg samt att denna dess ankomsttid i år vore ovanligt sen, ber jag få meddela, att den 8 d:s (juni) iaktogs hussvalan inom stadens hank. Enligt sy-

stematiskt bedrifna iakttagelser bör hussvalan den 10 maj ha anländt till SV. Skåne, N. Halland, V. Västergötland och S. Bohuslän. Hennes ankomsttid sammanfaller ungefär med $+8^{\circ}$ medeltemperatur. Hon är sålunda i år ej efter, snarare något litet före sin tid. Hussvalan kommer som bekant senare än ladusvalan.»

(Red. anm.)

Spritkur mot valpsjuka.

Den allmännaste och svåraste farsoften, hundarna i yngre år äro utsatta för, är som känt valpsjukan, farlig till sitt förlopp hos det angripna djuret och farlig på grund af sin egenskap att vara smittosam. Sjukdomen är af mycket komplicerad natur, hvad beträffar dess symptom och ofta nog åtföljande sviter och skulle därför kanske närmast kunna liknas vid influensa, hvilken väl dock icke kräver så hög procent dödsoffer bland människorna som valpsjukan gör bland släktet Canis.

Det enda råd en lekman vid fall af valpsjuka anses kunna ge är också det: sök veterinär, och gör det fortast möjligt, ty det är fara i dröjsmål! För veterinär ett af valpsjuka angripet djur under behandling i tid, så finnes ju också utsikter till dess räddning, ehuru den långt ifrån alltid kan ges. Det skulle därför kunna anses förmätet af en lekman att komma och försöka kvacksalva och vilja rekommendera någon sorts huskur mot en så farlig hundsjukdom som den ifrågavarande.

Nå, jag skall heller inte göra det utan endast objektivt redogöra för ett par fall, därför att de synnerligen väckt mitt intresse och torde kunna intressera äfven andra, hvarförutom uppslag härmed skulle kunna ges till spörsmålets ytterligare belysning. Sprit som bote-medel mot valpsjuka är åtminstone för mig något öfverraskande nytt men synes, såsom af det följande skall framgå, icke vara det för alla andra.

Och så ville jag i detta sammanhang starkt betona detta: låt inte ett valpsjukt djur komma ut i beröring med andra eller andras hundar, då sjukdomen, såsom jag erinrat om, är farligt smittosam! Och håll djuret inom hägn, d. v. s. isoleradt, äfven under dess konvalescenttid! Häremot syndas mycket. Men det sjuka djuret, om det ock är lindrigt angripet eller i tillfrisknandets stadie, behöfver bättre tillsyn och vård än att lämnas åt sig själf i by eller på gata. Och så bör man väl ej heller afkasta sig all förpliktelse att ta hänsyn till andras lefvande egendom. Detta skulle dock talas ut långt utöfver de egentliga jägarkretsarna, där man dock vet, hvad en god hund kan betyda som rent ekonomisk tillgång. Värre är det med ägare till s. k. bondhundar och by-

rackor, mången gång ej värda mer än ett hederligt skott krut.

*

Nu till de båda sjukdomsfall jag skulle meddela.

I fjol ackorderade jag på första halfåret bort min unga fågelhund, en lofvande, liflig och jaktlysten pointer. För att veta mig ha honom i goda händer sände jag bort honom till en aflägsset boende släkting, landtbrukare. Och jag erinrade denne om att ej försumma att söka veterinärhjälp, om djuret blefve utsatt för något allvarligare ondt. Om denna min erinran glömdes, eller hur det nu var — kanske man heller inte förstod faran, förr än det syntes vara för sent — alltnog insjuknade hunden i valpsjukan fram emot försommaren och bestods vanlig, vänlig omvårdnad och därmed punkt. Hunden hade blifvit smittad af en af valpsjuka angripen hund från en gård i grannskapet, hvilken, ehuru hans ägare och husbonde är jägare, fick frihet att, då han det orkade, följa med på små landsvägsfärder i orten. Naturligtvis skulle han få följa med sin »husse», då han det ville och förmådde!

I ett bref meddelades jag sedan helt kort, att min hund blifvit smittad och under 14 dagars tid varit svårt angripet af valpsjukan — att det var den sjukdomen, hade man fått fullt klart för sig först efteråt — den andra veckan så svårt, att man till sist knappast kunde tänka sig möjligheten af ett tillfrisknande. När brefmeddelandet afsändes var dock hunden lyckligtvis åter rätt kry, ehuru ytterligt afmagrad och skelettartad. När jag halfannan månad senare själf afhämtade honom för vidare inöfning till jakten var han vid ypperligt hull och glänsande.

Fick då veta, att man i sista stund, som det tycktes, »häft» sjukdomen med en mycket enkel »huskur». Sprit, som förr troddes vara bra mot nära nog allt ondt, anses ju, enligt modernare uppfattning, i blandning med något varmt fluidum, helst mjölk, inte oäfvat vid utbrott af influensa. Min goda släkting gjorde ett bondförsök och gaf en kväll det sjuka djuret, som nu knappast var i stånd att resa sig, en duktig kask, brännvin i kaffe, hvilken blandning hölls sakt i svalget på patienten. Efter att först ha fått en viss »liflighet» i blicken och förofrigt visat tecken på ett något rusigt tillstånd föll hunden i en djup och lugn sömn. Följande morgon började han förtära litet mjölk, förtärde mer under dagens lopp och fortsatte att förtära mjölk, söt mjölk, i hastigt stigande portioner, reste sig nu obehindradt och ströfvade omkring litet smått så väl inne som ute på gården. Inom några dagar visade sig hunden vara riktigt kry igen och ha duktig aptit. Och hullet kom raskt igen.